

Iustitia 12 (2000) s. 31–44

New Agen evankeliumi
– Raamatun uudelleenkirjoitelmat mystiikan käytössä

Timo Eskola

Vuosituhanteen vaihteessa Raamatulla ja sen kulttuurihistorialla on vientiä. Olemme tilanteessa, missä uskonto pyörittää mediaa Hollywoodin moguleita myöten. Samaan aikaan uskonnollinen etsintä hakee kanaviaan siirtyen yhä voimakkaammin elämyskulttuurin sisälle. Tämä asetelma asettuu selkeästi kristilliseen kontekstiin yrittäen sulauttaa perinteisen kristinuskon sisällensä. Uuden aikakauden synkretismi pukeutuu kristilliseen kaapuun, ja eräänä osoituksena siitä ovat Raamatun uudelleenkirjoitelmat. Ihmiset tuntevat kasvavaa mielenkiintoa noita mystiikan piiristä tulleita teoksia kohtaan.

Uuden aikakauden ideologian juuret ovat astrologiassa ja lukumystiikassa. Siksi on syytä lähteä liikkeelle tarkastelemalla hieman aikojen henkeä. Tuhat vuotta on pitkä aika, niin myös kaksi vuosituhatta. Sekä kristillisessä teologiassa että astrologiassa historiaa arvioidaan toisi-naan vuosituhanten näkökulmasta. Periaatteen tasolla näkökulma voi olla mielenkiintoinen. Aabrahamin ajoista on noin neljätuhatta vuotta, Daavidista taas noin kolmetuhatta. Uuden liiton aikaa on kulunut suunnilleen yhtä kauan kuin vanhan liiton aikaa. Itäinen ja läntinen kirkko erosivat noin 1000 jKr. ja nyt odotamme paruosaa kaksi vuosituhatta siitä annetun lupauksen jälkeen. Perspektiivi on syvä.

Itse avainhetki tosin ohitettiin jo muutama vuosi sitten – munkit kun laskivat väärin Jeesuksen syntymän hetken. Skyytiassa (Ulko-Mongolia) n. 500 jKr. Dionysios Exiguus ehdotti uutta ajanlaskua, jonka hän katsoi laskeneensa Jeesuksen hedelmöittämisen hetkestä. Uudenvuoden päivä oli 25. maaliskuuta. (1582 paavi Gregorius siirsi uudenvuoden päivän tammikuun alkuun.) Dionysios aloitti vuodet numerosta 1 (ensimmäistä vuotta ei siten ollut lainkaan) ja näyttää muutenkin erehtyneen noin neljällä vuodella (Herodes Suuren kuolinvuotta ajatellen). Hänen ”milleniuminsa” tulee siis 25.3.2001 ja todellinen sivuutettiin ilman hälinää kaiketi jo 1997, vaikka meillä ei tosiasiassa ole tarkkoja tietoja Jeesuksen syntymän hetkestä.

Itse termi ”millenium” tarkoittaa tuhannen vuoden jaksoa ja liittyy Raamatussa niin sanottuun tuhatvuotiseen valtakuntaan (Ilm 20). Vanhassa testamentissa termi ei esiinny lainkaan. Juutalaisessa teologiassa se liittyy usein ajatukseen ns. maailmankausien ”viikosta”. Maailman luomisen jälkeen 7000 vuotta on ensimmäisen viikon aikaa, ja kyseisen pyhän luvun jälkeen alkaa kahdeksas vuosituhat, uuden todellisuuden aika (1. Heenok 32:3–33, 93:18.). Tulevan messiaanisen ajan uskotaan merkitsevän turmeluksen päättymistä (2. Baaruk 39) ja maanpäällistä paratiisia vanhurskaille (4. Esra 7).

Astrologia ja Oinaan aika

Usko kahdentuhannen vuoden jaksoihin on itsessään perin vanha ja liittyy tähtitaivaan asentojen kautta astrologiaan. Meille tutut horoskooppimerkit ovat valikoituneet taivaan tähtikuvioista sen perusteella, että juuri niiden editse aurinko kulkee vuoden aikana. Ratkaisevaksi hetkeksi puolestaan on valikoitunut kevätpäiväntasaus. Astrologeja on kiinnostanut, minkä tähtikuvion edessä aurinko silloin on. Meidän aikamme on ollut Kalojen aikaa. Aurinko on siten ollut kevätpäiväntasauksen aikaan Kalojen tähtikuvion edessä.

Maapallon akseli on kuitenkin hitaassa liikkeessä. Parin tuhannen vuoden aikana maapallon asento ehtii muuttua sen verran, että kevätpäiväntasauksen aikaan aurinko kulkeekin seuraavan tähtikuvion editse. Tällä perusteella olemme siirtymässä Vesimiehen aikaan. Tästä itse asiassa kahden milleniumin pituisesta jaksosta on astrologian hallitsemisissa uskonnoissa tullut merkittävä maailmankausien erottaja.

Jo ”muinaiset Roomalaiset” tunsivat astrologisiin aikakausiin sidotun New Age-kultin nimeltä Mithras. Mithra oli alun perin persialainen valon jumala, jonka tunnuskuva oli astrologiaan sopivasti aurinko. Vähässä-Aasiassa Mithraksen kultti kehittyi lähinnä Kilikian seudulla ja Tarsoksessa (Paavalin syntymän aikoihin!). Sitä on usein pidetty vastenmielisenä verikulttina, koska arkeologian löytämistä palvontaluolista on löydetty kuvia härän surmaamisesta. Nykyään uskonnon astronominen ja astrologinen tulkinta on kuitenkin saanut enemmän sijaa.

Mithraksen pelastususkonto sisälsi ”uuden aikakauden” peruselementit. Sen historiallinen lähtökohta oli vanha. Noin vuonna 2000 eKr. aurinko siirtyi Härän merkistä Oinaan merkkiin. Kuten omasta ajastammekin tiedämme, astrologialla on perusteltu monia uskonnol-

lisiä menoja. Mithraksen kultissa keskeisellä sijalla ollut härän tappamisen kuva voi hyvin merkitä sitä, että Mithraksen katsottiin lopettaneen Härän aikakauden ja hallinneen Oinaan kautena.

Mithraksen kultti näyttää tarjonneen noviiseilleen seitsentasoisen initaation, jonka avulla ihminen johdatetaan mysteerien tuntemiseen. Asteiden kautta sielun uskottiin kohoavan korkeammalle henkiselletasolle ja lopulta kuoleman jälkeen taivaalliseen elämään. Asteita kuvattiin merkeillä, jotka vastasivat taivaankappaleita: korpipi/Merkurius, neitsyt/Venus, sotilas/Mars, leijona/Jupiter, persialainen/kuu, auringon kuriiri/aurinko, isä/Saturnus.

Tämän kultin uskomukset olivat selkeitä. Astrologiset maailmankaudet vaikuttavat koko maailman kulkuun. Uudistuva uskonnollisuus johtaa sielun kehittymään korkeammalle asteelle ja johtaa sen kohti jumalallistumista. Uskonnollisen kehityksen seitsemän astetta merkitsevät kohoamista taivaalliseen todellisuuteen. Synkretistisessä idän uskontojen keitoksessa vanhan hindulaisuuden piirteet ovat ilmeisiä. Nämä elementit ovat lisäksi ilmeisen universaaleja, kuten jäljemmät esimerkit osoittavat.

Uuden aikakauden Jeesus

Astrologian maailmankuva ei olisi kovin merkittävä ellei se antaisi voimakasta tulkintaperiaatetta myös meidän aikamme uskonnolliselle pohdinnalle. Mithras-kultin ajattomat teemat näkyvät hämmästyttävän selvästi Millenium-innostuksen piiriin kuuluvissa kirjoituksissa. Aikakausten vaihtumisen tuoma muutos ja sielun kehittyminen sekä jumalallistuminen ovat usein esillä myös niissä. Tällä kertaa muutoksen sanotaan tapahtuvan kristinuskon ajasta Vesimiehen aikaan (new age). Samalla Jeesus pyritään sovittamaan new agen monijumalaiseen asetelmaan.

New age -virtauksiin näyttää jatkuvasti kuuluvan Raamatun uudelleen kirjoittaminen. Sen perinteisin esimerkki on Levi H. Dowlingin vanha teosofinen kirjoitus jo vuodelta 1908, jonka nimenä on yksinkertaisesti Vesimiehen evankeliumi (*The Aquarian Gospel of Jesus the Christ*). Siinä Jeesuksesta tehdään idän uskontojen oppilas ja ylönousemuksesta tehdään malli kaikkien ihmisten jumalallistumiselle.

Vesimiehen evankeliumiin on lisätty esimerkiksi jakso, jossa kuvataan Jeesuksen elämää Intiassa. Hän keskustelee lamojen kanssa uskonnon suurista kysymyksistä. Eräs lama kysyi: ”Mitä sinulla on sa-

nottavana viisaudesta?” Jeesus vastasi: ”Se on tietoisuutta siitä, että ihminen on tyhjiys; että Jumala ja ihminen ovat yhtä.” (22:23).

Kysymykseen uskosta Vesimiehen evankeliumin Jeesus vastaa: ”Usko on varmuutta Jumalan ja ihmisen kaikkivaltiudesta; varmuutta siitä, että ihminen saavuttaa jumalallisen elämän. Pelastus on tikapuut, jotka ulottuvat ihmisen sydäimestä Jumalan sydämeen.” (22:26s).

Vesimiehen evankeliumin Jeesus on tyypillinen hindulais-buddhalaisen perinteen edustaja, jonka elämän päämääränä on jumalallistuminen. Viisauden opettaminen on luonnollisesti tähän sopiva aihe. Niinpä kirjaan mahtuukin suuri määrä Vuorisaarnan opetuksia. Moraalikäskyjä pohditaan yksityiskohtaisesti, ja täydellisyyden vaatimus esitetään täydestä sydäimestä. Kyse ei kuitenkaan ole Jumalan lain ankarasta vaatimuksesta, vaan realistisena pidetystä tiestä Jumalan luo. ”Jos kuljette tietä kohti Jumalaa, teillä täytyy olla selvä näkökyky ja puhdas sydän.” (100:24).

Parantamisen kykynsä Jeesus näyttää oppineen idässä. Gangesin virtain äärellä hänestä tulee laman oppilas. ”Ja Jeesus hakeutui oppimaan hindulaista parantamisen taitoa ja hänestä tuli Udrakan oppilas. Tämä oli suurin hindulaisista parantajista.” (23:3). Parantaminen itessään on kirjan mukaan tietenkin oikean elämäntavan hakemista ja elämän lakien noudattamista. Silloin energiavirrat ovat kohdallaan ja ihminen löytää harmonian jumalallisen maailman kanssa. Siinä on Vesimiehen ajan terveyden perusta.

Vesimiehen evankeliumissa myös ylösnousemus mahtuu kirjoittajan teosofiseen rakennelmaan. Ylösnoussut Jeesus puhuu opetuslasten lisäksi myös intialaisille prinsseille Orissan palatsissa: ”Aikakausia koskeva ongelma on ratkaistu; ihmisen poika on noussut kuolleista; näin on osoitettu, että inhimillinen ruumis voi muuttua jumalalliseksi ruumiiksi... Mitä minä olen tehnyt, sen kaikki tulevat tekemään; mitä minä olen, sitä tulevat kaikki olemaan.” (176:27–30). Ylösnoussut on vapautunut jälleensyntymisen ketjusta. Hän on esimerkki täydellistyneestä ihmisestä, joka on saavuttanut taivaan.

Kertoja jatkaa hieman myöhemmin: ”Hän on tämän päivän jumal-ihminen; mutta jokainen maan päällä on voittava ja oleva hänen kaltaisensa, Jumalan poika” (176:37). Vaikka Vesimiehen evankeliumi seurailee pääsiäistapahtumaa yllättävän tarkasti Raamatun evankeliumien mukaan, sisältyy sen ylimääräiseen informaatioon yhteys nimenaan intialaisen uskonnollisuuden kanssa. Jeesus on joogien etsimän totuuden yksi ilmoittaja ja esimerkki jumalallistuneesta ihmisestä.

Vain tästä näkökulmasta voidaan ymmärtää se, että kirjassa jopa lähetyskäsky on valjastettu teosofisen sanoman palvelukseen. ”Menkää ja opettakaa kaikille maan kansoille evankeliumi kuolleiden ylösnousemuksesta ja Kristuksen tuomasta ikuisesta elämästä, siitä Jumalan rakkaudesta, joka on ilmoitettu ihmisille.” (178:12). Tällainen lause hämmentää helposti jopa Raamattua tuntevan lukijan. Ellei sitä seuraisi tyypillinen hindulainen jatko, lause kuulostaisi lähes kristilliseltä. Jatkossa kirjan Jeesus kuitenkin toistaa aikaisemman sanomansa: ”Minkä minä voin tehdä, sen jokainen ihminen voi tehdä. Menkää ja julistakaa ihmisen kaikkivaltiuuden sanomaa.” (178:14).

Sateenkaaren kaikissa väreissä

New agen varsinainen esiinmarssi tapahtui 80-luvulla ja osa sen opeuksista on saattanut painua pinnan alle nykyisen x-sukupolven extreme-uskonnollisuuden myötä. Kuitenkin lähtökohdat ovat pysyneet samoina ja siksi niihin perehtyminen on valaisevaa. Intian uskonnot tuntuvat dominoivan ideologiaa voimakkaasti.

Jooga-harrastus on aina ollut hyvin kristillis-sävytteistä. Esimerkiksi Tammen kustantama käyttökelpoinen kirjanen ”Joogaa vuoden joka viikolle” sisälsi näppäriä meditaatio-ohjeita voimistelijoille. ”Kristus ja Buddha ovat saavutettavan tilan nimiä. Jeesus ja Gautama olivat hahmoja, jotka antoivat tuolle tilalle ilmenemismuodon.” (Yesudian: Joogaa vuoden joka viikolle). Näkemyksen perustana oleva kristologia on gnostilaiselle synergismille tyypillinen.

Sama teos jatkaa: ”Jeesuksella oli ihmisen luonto. Hänestä tuli Kristus. Mekin voimme sen tehdä, ja meidän täytyy se tehdä.” Ajatuksen yhteys edellä mainittuun Vesimiehen evankeliumiin on hämmästyttävä. Molemmissa lähteissä Jeesus on valjastettu perinteisen hindulaisuuden asian edistäjäksi.

Idän avoimena lähetystyönä tehty jooga-koulutus on siten omaksunut teosofiasta välineitä, joiden avulla kristillinen terminologia on sovitettu hindulaisen uskonnon järjestelmään. Kuten edellä huomattiin, tällaiset välineet ovat olleet teosofian piirissä yleisiä ja helposti saatavilla jo koko 1900-luvun ajan.

Vastaavalla tavalla ihmisen jumalallistumista kuvasi new age -mystikkojen piirissä kiertänyt lehtinen ”Maailman parantumisen meditaatio”, jota levitettiin new age -verkostossa tehokkaasti kädestä käteen. Lehtisen jakajien tavoitteena oli, että sen avulla olisi meditoitu

yhtä aikaa kaikkialla maailmassa. Tällainen yhteisesiintymisen ajatus on ollut yleinen kyseisessä virtauksessa. ”Isä ja minä olemme yhtä, ja kaikki mikä on Isän on minun. Totuudessa, minä olen Jumalan Kristus.”

Teosofien keskuudessa tällainen opetus on luonnollisesti ollut pitkään esillä. 80-luvulla ideologiaa edisti uuden aikakauden airueena Sateenkaari-lehti. Sen sivuilla haastateltu meditaation opettaja Dina Rees opetti muun muassa seuraavaa: ”Kalan aikakauden ihmisillä oli hyvät oltavat. Vaikkakin se oli hyvin vaikea aikakausi, ihmisillä oli tuolloin hyvin asiat, koska aikakausien vuosisataisen siirtymävaiheen (Oinaasta kalan kauteen) alussa heillä oli oppaanaan Buddha ja lopussa Jeesus Kristus... Jeesus siis kuvasti ja opetti korkeinta tietoisuutta rakautena... Kaikki uskonnot rukoilevat yhtä ainoata Jumalaa ja tällä vesimiehen aikakaudella tulemme käsittämään, että on vain yksi ainoa universaali Jumala, jonka puoleen meidän tulee kääntyä. Hänestä Jeesus Kristus puhui.” (Sateenkaari 3/88).

Kuten Pekka Huhtisen artikkelista toisaalla tässä numerossa käy ilmi, idän mystiikan käsitys vapahtajahahmoista ja messiaista liittyy ajatukseen jälleensyntymisestä. Jälleensyntymisen perusteella on helppo uskoa, että messiaita ilmestyy eri aikakausina. Itse asiassa monet uususkontojen nykyiset messiaat mielellään julistavat olevansa aikaisempien vapahtajien uudelleen ruumiillistumia.

Esimerkit osoittavat, että näennäisestä monimuotoisuudestaan huolimatta teosofian kuva Jeesuksesta on lopulta varsin kapea. Jeesuksesta on tehty oikea hindu, joka sopii länsimaillekin esikuvaksi. Hän on saavuttanut jumalallistumisen, mikä on Vesimiehen ajan ideologian mukaan ihmisen suurin päämäärä. Näin Raamatun sanoma on saatu uudelleenkirjoituksen myötä palvelemaan lähinnä teosofien edustamaa synkretististä mystiikkaa.

Urantian pelastuminen

Urantia-kirja on toinen uudelleen kirjoitettu Raamattu, josta on tullut maailmanlaajan new age -verkoston uusi suunnannäyttävä. Kirjassa on kyse synteisistä, jossa uskonto, tiede ja historia pyritään saattamaan täydelliseen sopuun keskenään. Runsaan kahdentuhannen sivun laajuinen teos on sekoitus juutalaista enkelimystiikkaa (Mikael, Melkisedek, Gabriel, Lucifer), gnostilaisuutta ja kristinuskkoa - puhu-

mattakaan hindulaisuudesta ja muista uskonnoista. Lopputulos on eräänlainen Tähtien sodan ja Uuden testamentin risteytys.

Internet-haku tuo esille lukemattomia Urantia-sivuja (Altavista: yli 50.000) materiaaleineen ja opintopiireineen. Kirja tulee epäilemättä vaikuttamaan nousemassa olevan sukupolven uskonnollisiin käsityksiin. Tämän kirjoittaja on jo nyt kohdannut tavallisia seurakuntalaisia, jotka kyselevät teoksen sisällöstä. Jokaisen teologin tulisi hankkia perustiedot tästä uudesta harhasta, jotta osaisi vastata aihetta koskeviin kysymyksiin.

Urantia-kirjan alkuperä on tyypillisen hämärä. Chicagossa adventistiselta taustalta noussut jonkinlainen psykiatri ja parapsykologian harrastaja William S. Sadler (1875–1969) väittää saaneen sanoman nimettömäksi jäävältä potilaaltaan 1930-luvulla. Tuntemattoman miespotilaan väitetään unissaan puhuneen viestit ja sihteereinä toimineet ihmiset olivat kirjoittaneet ne vuosien mittaan ylös. 1950 perustettiin Urantia Foundation ja 1955 julkaistiin itse kirja – 20 vuotta ilmoitusten jälkeen.

Kirja itse väittää olevansa viesti toisista maailmoista. Teosofialle tyypilliseen tapaan se on ”saneltu” valitulle välittäjälle. Sanelijoina esitetään kussakin luvussa ”Universaalit Sensorit” ja muut sen kaltaiset ylimaalliset olennot. Tällaiseen viestintään sisältyy luonnollisesti hermeneuttinen ongelma. Se johtuu ”asianomaisen maailman [maapallon] vajavaisesta kielestä”, jonka avulla on vaikea esittää ”kehittyneempää totuutta”, ”laventaa kosmista tietoisuutta” ja lisätä ”hengellistä ymmärrystä” (s. 1).

Hermeneuttinen vaikeus ohitetaan esimerkiksi sillä, että otetaan käyttöön kokonaan uusia termejä ja käsitteitä. Yleinen periaate on kuitenkin selvä. Mikä tahansa kristillisen teologian tai Raamatun käsitys voidaan osoittaa virheelliseksi, koska todellisuuden ajatellaan olevan tämän ”vajavaisen kielen” toisella puolella. Urantia-kirja tarjoaa mielestään oikean hermeneuttisen periaatteen kristinuskon ymmärtämiseksi. Teoksen amerikkalaisuutta korostaa se, että ilmoitus on annettu nimenomaan englanniksi.

Urantia-kirjan sisältö kaikkineen on melkoisen hengästyttävä. Sivumäärät ovat suunnattomia. Teos kattaa laajan kosmologian (n. 600 s.), Urantian historian (n. 600 s.) ja Jeesuksen elämän ja opetukset (n. 800 s.). Kirjasta löytyy esitys lähes kaikesta lähtien kosmoksen historiasta ja taivaan enkeleistä aina modernin tieteen eri alueisiin saakka. Se on ymmärrettävää siinä mielessä, että teos pyrkii suureen synteesiin tieteen ja uskonnon välillä.

Urantia-kirjan käsitys jumaluudesta

Urantia-kirjassa (nimitys Urantia tarkoittaa maapalloa) kuvataan maailmankaikkeus suunnattomaksi järjestelmäksi, jossa on lukemattomia erilaisia planeettajärjestelmiä. Elämää on monella suunnalla ja monella tasolla. Kulku järjestelmästä toiseen on mahdollinen, eikä siihen kulkijoiden korkean henkisen tason tähden tarvita suuria apuvälineitä. Olennaista kirjassa on kuitenkin jumalallinen todellisuus, jonka kuvaamiseen kirja on varsinaisesti tarkoitettu.

Jumaluutta kuvataan osittain raamatullisin termein ja Raamattua siteerataan aina, kun siihen tulee tilaisuus. Jumaluutta käsitellään suurella tarmolla ja pyhät luvut kolme ja seitsemän esiintyvät tässä yhteydessä usein. Jumaluuteen kuuluu hieman erikoinen kolmiyhteys, joka on erikseen määriteltyä henkisten olentojen yhteyttä. Kolmiyhteyden takana on Urantia-kirjassa seitsenosainen jumaluus: ”Paratiisin Seitsemän Valtiashenkeä ovat Äärettömän Hengen primääriset persoonallisuudet. Tässä itsensä jäljentämisen seitsenkertaisessa luomisteossa Ääretön Henki ammensi tyhjiin ne yhdistelymahdollisuudet, jotka matemaattisesti voivat sisältyä Jumaluuden kolmen persoonallisuuden tosiasialliseen olemassaoloon.” (s. 184).

Tuon seitsenluvun alaiseen kolminaisuuteen kuuluvat Urantia-kirjassa Isä, Poika ja Henki. Jumalalliseen maailmaan tosin kuuluu lisäksi suunnaton määrä erilaisia jumalolentoja, joilla on oma hierarkkinen järjestyksensä. Myös Jumalan Poika -nimitys koskee lukuisia olentoja. Lukijan vaikutelma näiden loputtomien Jumala-pohdintojen kohdalla on hieman sama kuin MAP-kirkon Mormonin kirjan kohdalla. Kirjoittajan kohtalainen teologinen tietomäärä on pursunut taivaallisen todellisuuden hallitsemattomaksi pohdinnaksi tavalla, joka ei vaikuta täysin terveeltä. Asioiden esittämisellä on tietty rationalistinen logiikkansa, mutta se vaikuttaa lähinnä kirjoittajan oman sisäisen maailman logiikalta: ”Myötäluoja, Ääretön Henki, on välttämätön, jotta jakamattoman Jumaluuden kolmiyhteinen personoituminen saataisiin viedyksi loppuun. Tämä kolminkertainen Jumaluuden personoituma on luonnostaan seitsenkertainen yksilöllisen ja assosiatiivisen ilmentymismahdollisuuden osalta...” (s. 185).

Jumala-käsityksen ohella Urantia-kirjassa on suunnaton kosmologia, jonka esittely on yhtä laajaa kuin em. käsitysten. ”Urantiasta puhuttaessa käytetään yleisesti ilmaisua Satanian 606, Nebadonin Nor-

latiadekissa, mikä tarkoittaa kuudettasadattakuudetta asuttua maailmaa Satanian paikallisjärjestelmässä.” Kun Satanian ”päämajaa” lisäksi kutsutaan Jerusemiksi, on vaikutelma lähes täydellinen. Raamatun termistö ja nimistö on saanut Urantia-kirjassa täysin uuden viitekehyksen, jonka suhde reaaliseseen maailmaan on unenomainen.

Kristus-Mikael ja maailmanhistoria

Ihmisyyttä pyritään teoksessa kuvaamaan niin tieteen kuin esiteltävän ideologian mukaisesti. Evoluution sanotaan tuottaneen maan päälle alemman ihmisrodun. Aadam ja Eeva ovat kuitenkin toisen, kehittyneemmän maailman kansalaisia. Heidät lähetettiin Urantiaan tähti-matkalle ja he materialisoituivat tänne tietyssä historian vaiheessa.

”Aatami ja Eeva saapuivat Urantialle vuodesta 1934 jKr. laskettuna 37.848 vuotta sitten... Keskipäivällä ja ennalta mitään ilmoittamatta kumpikin serafikuljetin yhdessä Jerusemista tulleen henkilökunnan kanssa, jolle oli uskottu biologisten kohentajien kuljettaminen Urantialle, laskeutui hitaasti maan kamaralle... Kaikki toimet Aatamin ja Eevan ruumiin jälleenaineellistamiseksi suoritettiin tämän vastikään rakennetun pyhäkön alueella.” (s. 828).

Ihmiskunnan kehittyminen on siten varsinaisesti toisista maailmoista tulleiden olentojen tuoman viisauden tulosta. Myös osan ihmiskunnasta katsotaan olevan tämän jalomman ihmisrodun jälkeläisiä. Tässä näkemyksessä on läheinen linkki ufo-harrastajien käsityksiin (jotka muuten ovat yhdenmukaisia modernin hindulaisuuden kanssa, koska siinä katsotaan mietiskelijöiden kykenevän vierailemaan toisilla älykkäillä planeetoilla joogavoimiensa avulla yhdessä hetkessä).

Syntiä tai lankeemusta tällainen käsitys ei luonnollisestikaan tunne. Synti on Urantia-kirjan mukaan alkukantainen, villi-ihmisten uskomus. ”Villi-ihmisen ajatusmaailman kehityttyä siihen pisteeseen, jossa se jo muodosti itselleen kuvan hyvistä ja pahoista hengistä, ja tabun saatua kehittyvän uskonnon antaman juhlallisen vahvistuksen, oli näyttämö valmiina uuden käsitteen, *synti*käsitteen ilmaantumiselle... Synti oli tabun rikkomista” (s. 975). Tähän käsitykseen liittyvät myös sovitus- ja lunastuskäsitykset: ”Alkukantainen ihminen katsoi olevansa velkaa hengille, olevansa lunastamisen tarpeessa.” (s. 974).

Kristus puolestaan on yksi jumalallisista henkiolennoista. Hän on Urantian menneeseen historiaan kuuluva sankarihahmo, Luciferin

kukistaja, Kristus-Mikael, joka on inkarnoitunut eri aikakausina maan päälle. Jeesuksen syntyessä tämä henkiolento yhdistyi ihmis-Jeesukseen. Kristologia on siten dualistinen. Jeesus ei sikiä Pyhästä Hengestä eikä synny neitsyestä. ”Juutalaisvauva Joshua ben Joseph, Joosua Joosefinpoika, sikisi ja syntyi maailmaan aivan kuin ovat siinneet ja syntyneet kaikki muutkin lapset sitä ennen ja sen jälkeen, *pait-si* että tämä nimenomainen lapsi oli Neadonin Mikaelin, Paratiisin jumalallisen Pojan, ja koko tämän olevaisista ja olennoista koostuvan paikallisuniversumin luoja, inkarnaatio.” (s. 1317).

Urantia-kirjan soteriologia on yksinkertainen. Koska varsinaista syntiinlankeemusta ei ole koskaan tapahtunut, ajatus syntien sovittamisesta hylätään. Pääsiäisen tapahtumien selitys on hyvin ainutlaatuinen. Jeesus kyllä kuoli ihmisenä, mutta silloin Kristus-Mikael erosi hänestä.

”Sallikaa, että seuraavat toteamukset esittämällä annamme ikiajoiksi selvityksen Jeesuksen kuolleista herättämisen käsitteestä... Hänen aineellinen eli fyysinen ruumiinsa ei ollut osa kuolleista noussutta persoonallisuutta. Kun Jeesus ilmaantui haudasta, hänen lihallinen ruumiinsa jäi koskemattomana hautakammioon.” (s. 2021). Urantia-kirjan mukaan ylösnousemusta koski eräänlainen välitila: ”hän elää nyt morontia-Jeesuksena” (s. 2022). Raamatun ylösnousemususkoon täytyy siten tehdä muutoksia.

”Kristillinen usko Jeesuksen kuolleistanousuun on pohjautunut ’tyhjän haudan’ tosiasiaan. Oli todellakin *tosiasia*, se, että hauta oli tyhjä, mutta tämä ei ole kuolleistanousun *totuus*.” (s. 2023). Ihmis-Jeesuksen ruumiin kävivät nimittäin eräät taivaalliset olennot hake-massa haudasta ja dematerialisoivat kunniakkain menoin toisissa maailmoissa. Kristus-Mikaelista puolestaan tuli ”ylösnousemuksen” jälkeen erään muun maailman hallitsija.

Rationalistista mystiikkaa

Urantia-kirjan loppuosassa siirrytään teologiseen pohdiskeluun. Kirjan kristologia ja teologia ovat teokset mystisestä kosmologiasta huolimatta erikoisella tavalla rationalistisia. Sitä on ensinnäkin outo käsitys inkarnaatiosta, jonka seurauksena Raamatun korkea kristologia kielletään. Vaikka tilalle asetetaan lähinnä gnostilainen, dualistinen kristologia, on ns. luonnontieteellinen ihmiskäsitys kuitenkin pelas-

tettu. Vastaava matala kristologia koskee luonnollisesti ajatusta Jeesuksesta Vapahtajana.

Urantia-kirjan teologinen asetelma onkin laajan science-fiction -rakenteen jälkeen hämmästyttävän lähellä uusprotestanttista, rationalistista kristinuskon tulkintaa. Uskonto itse on kirjan mukaan olemukseltaan lähinnä kokemusta ja tunnetta (s. 1140-1): ”Uskonnollinen kokemus on uskonnon hengellinen sisällys... Uskonnossa on kysymys tuntemisesta, toimimisesta ja elämisestä, ei pelkästään ajattelemisesta... Olipa yksilön teologia miten harhaista ja erheellistä tahansa, hänen uskontonsa saattaa silti olla täysin aitoa ja ikuisesti totta.”

Kirjoittaja tuntuu suorastaan siteeraavan Ritschliä, kun hän toteaa: ”Maailman tarvitsee nähdä Jeesus taas elävänä maan päällä niiden hengestä syntyneiden kuolevaisten kokemuksessa, jotka tuovat Mestarin vaikuttavalla tavalla kaikkien ihmisten tietoon.” (s. 2084). Harnackin tapaan tekijä puolestaan julistaa: ”Nämä rodut eivät vielä ymmärrä, että on olemassa *Jeesuksen uskonto*, joka on erillään kristinuskosta, ja jossain määrin siitä eroava, ja että kristinuskosta on yhä enemmän tullut *uskonto Jeesuksesta*.” (s. 2086). Uusprotestanttisen mallin mukaan oikea usko on ns. Isän uskontoa, ”*elävää uskoa Jumalaan*” (s. 2087).

”Aika on kypsä näkemään ihmis-Jeesuksen kuvaannollinen kuoleistanousu hautakammioistaan keskelle yhdeksäntoista vuosisadan aikana kertyneitä teologisia perinteitä ja uskonnollisia dogmeja. Nasaretin Jeesusta ei pidä enää pitempään uhrata edes loistavalle käsitykselle kunnialla kruunatusta Kristuksesta.” (s. 2090). ”Mutta suurin virhe tehtiin siinä, että vaikka ihmis-Jeesuksella tiedostettiin *olevan* uskonto, jumalallisesta Jeesuksesta (Kristuksesta) tuli silti miltei yhdessä yössä uskonto. Paavalin kristinuskosta varmistettiin jumalallisen Kristuksen palvonnan, mutta se kadotti näköpiiristään lähes kokonaan kamppailevan ja urhean Jeesus Galilealaisen, joka... nousi matalilta ihmisyyden tasoilta niin, että hänestä tuli yhtä jumalallisuuden kanssa, ja siten hänestä tuli se uusi ja elävä tie, jonka kautta kaikki kuolevaiset voivat samalla tavoin nousta ihmisyydestä jumalallisuuteen.” (s. 2092).

Urantia-kirjan teologia huipentuu siten erikoiseen uusprotestantismiin ja gnostilaisuuden synteisiin. Jeesus itse kuvataan rationalistisen mallin mukaisesti ihmiseksi toisten joukossa. Gnostilainen kosmologia kuitenkin antaa taivaallisen suuruuden Kristus-Mikaelille, joka inkarnaatioillaan yrittää pelastaa Urantiaa. Ihmiskunnan tavoit-

teena tulisi olla todellinen viisaus, gnoosis, joka tuo pelastuksen. Jeesus itse on esimerkki jumalallisuuden saavuttamisesta. Korkean moraalin tavoittaminen ("Kuka teistä voi osoittaa minut syypääksi syntiin?") oli "edistyvä nousu inhimillisestä jumalalliseen" ja "puhtaasti kuolevaisen saavutus" (s. 2092).

Täysin tuo liitto ei Urantia-kirjassa onnistu. Jeesuksen ja Kristus-Mikaelin roolit ovat kirjassa siinä määrin erilaisia, että ihmis-Jeesuksen "edistyvää nousua" ei voi verrata Kristus-Mikaelin sankaritekoihin. Tekijä ei myöskään näe vaivaa yhdistääkseen Kristuksen paltontaa ja Kristus-Mikaelin jumalallisuutta. Dualismi jää siten kirjalliseksi ja teoksen loppuosan rationalistinen teologia on ikäänkuin liimattu vauhdikkaan science fiction -kertomuksen päälle.

Eskatologia – Urantian tulevaisuus

Urantia-kirjan eskatologia perustuu teoksen lähtökohtiin. Ihmiskunnassa on kahden tason väkeä. Evoluution tuottama tavallinen kansa on täällä sitä joukkoa, jota korkeamman tason ihmisten tulee sivistää. Kyseinen sivistys tulee tämän maailman ulkopuolelta ja sitä välittävät ihmiskunnalle ne henkistyneet ihmiset, jotka kykenevät olemaan yhteydessä tuohon suureen totuuteen.

Asetelma on siten tyypillisesti teosofian mukainen. Teosofien katsotaan olevan korkeammalla asteella kuin muun väen. Heillä uskotaan olevan täydellinen tieto ja he katsovat olevansa sen välittäjiä ihmiskunnan parhaaksi. Niinpä ihmiskunnan toivo on heille ilmoitettavassa taivaallisessa (henkioppaiden, ufojen tms.) sanomassa. Urantia-kirjahan itsekin väittää olevansa sanoma toisista maailmoista.

Luonteeltaan tuo tieto on monelta kohdin teknologista. Kirjasta löytyy kaikkea ydinfysiikasta ja biologiasta lähtien. Eskatologia on monella tapaa evolutiivista. Ihmiskunnan kehittymisen uskotaan johtavan siihen, että hätä maailmasta poistuu. Tässä mielessä Urantia-kirja on erikoinen sekoitus itämaista mystiikkaa ja länsimaista naivia kehitysoptimismia.

Teologisessa mielessä Urantia-kirja yrittää tarjota pelastuksen ilman sovitusta. Perinteisen kristinuskon väitetään vieneen ihmisiä harhaan sen yrittäessä vakuuttaa, että ihminen on syntinen ja tarvitsee sovitusta. Muinaishistoriassa on kirjan mukaan kyllä ollut kapinoita ja välienselvittelyjä, joissa Kristus-Mikael on tuonut sankarillisen voi-

ton. Tulevaisuudesta kuitenkin vaietaan. Evankeliumien uudelleenkirjoitelmissa ei lopun ajoista tai viimeisestä tuomiosta puhuta mitään. Aihe sivuutetaan tyystin ja sen tilalla on uusi käsitys Jumalan valtakunnasta: ”taivaan valtakunta on Jumalan universaalisen isyyden ikuiseen tosiasiaan perustuva hengellinen veljesliitto ihmisten välillä.” (s. 1808).

Urantia-kirjan eskatologia on lopulta eräänlaista modernin gnostilaisuuden ufo-uskontoa. Ihmiskunnan tulevaisuuden toivona on muilta planeetoilta tai muista maailmoista tuleva viisaus, joka johtaa ihmiskuntaa täydellisyyteen. Jumalallistumisen kautta tie ilmeisesti johtaa tulevaisuudessa myös ylösnousemukseen ja uuteen elämään. Tärkeimmällä sijalla kirjassa on kuitenkin inhimillisen historian nousu uuteen kukoistukseen. Tältäkin osin kirjassa on tosin jännite rationalistisen puolen ja gnostilaisen puolen välillä.

Kirjassa viitataan kyllä Ilmestyskirjan tapaiseen näkemykseen siitä miten ”tämän evolutionaarisen saavutustason viimeisen aikakauden” koittaessa ”pyhä temppeli laskeutuu maan päälle”, ja tälle planeetalle lahjoittautunut Paratiisin-Poika kunnioittaa hetkeä läsnäolollaan (s. 622). Tämä eskatologia redusoituu kuitenkin henkiseen ylösnousemukseen. ”Pitkälle ehtineet” evolutionaariset olennot otetaan ylösnousemuksessa ”morontiaolemassaolon” piiriin.

Jumalallistumisen tiellä

Vaikka Urantia-kirjan sisältö vaikuttaa paikoin viehättävältä science fictionilta ja vaikka sen teologia kuulostaa useimmiten naivilta, hashtaneen teologin populaariromaanilta, tulee kirjan sanomaan kuitenkin suhtautua vakavasti. Olipa kirjan synty mikä hyvänsä, se olemassaolevana teoksena edustaa klassista kristinuskoa vastaan suunnattua harhaoppia. Urantia-kirja edistää modernia gnostilaisuutta, missä dualistinen kristologia ja pelastuskäsitys on yhdistetty näennäistieteelliseen maailmankäsitykseen ja uusprotestanttiseen raamatunäkemykseen. Tuloksena on kristinuskon ilman Vapahtajaa, sovitusta ja anteeksiantoa. Kyseessä on eskatologia ilman oikeudenmukaisuutta ja Jumalan toteutuvaa vanhurskautta viimeisellä tuomiolla. Kirja on new age -virtaukseen saumattomasti sopiva teosofinen raamattu, jolla ei ole enää mitään tekemistä kristinuskon kanssa. Raamatun uudelleenkirjoitelmana se kuitenkin pyrkii turhentamaan evankeliumin si-

sällön jokaiselta, joka harhautuu omaksumaan uuden aikakauden mystiikkaa.

Sama näyttää koskevan Raamatun uudelleenkirjoitelmia laajemminkin. Niiden pelastuskäsitys vastaa idän uskontojen evolutiivista mallia, missä olennaisinta on jumalallistumisen tie. Perinteisen hindulaisen mallin mukaisesti Vesimiehen ajan lapsille tarjotaan mahdollisuutta kehittymiseen, jonka päämääränä on sulautuminen jumalalliseen.

Uuden aikakauden uskonnollisuuden ydin onkin häkellyttävässä määrin mystinen. Olipa kyse TV-sarjoista, joogaohjeista, ufoista tai Raamatun uudelleen kirjoitelmista, sanoma on yhdenmukainen. Uskonnollinen etsintä tulee ulottaa kristinuskon rajoja kauemmas. Jeesus on yksi etsijä ja todellisen jumalallistumisen esikuva. Hän on samalla vaikeuksiin joutunut etsijä. Jokainen totuuden hakija joutuu elämässään ääri rajoille, pahojen henkivaltojen maailmaan ja kenties jopa hyvän ja pahan tuolle puolen. Taistelun päämäärä on kuitenkin vaivan arvoinen. Vesimiehen lapset saavuttavat jumalallistumisen ja pääsevät Kristus-tilaan.

New age -ideologia osoittaa, että ihmiset pyrkivät edelleen ratkaisemaan elämän suuria kysymyksiä. Uuden aikakauden moniarvoisuuden, kilpailevien filosofioiden ja uskontojen tai jumalien erilaisuuden jännittävä yksiarvoisuus näkyy kuitenkin siinä, miten vaikeasti perinteinen evankeliumi on otettu tuossa kontekstissa vastaan. Moniarvoisuuden keskelle ei enää mahdu Raamatun Kristusta. Uutta Kristusta varten on tarvittu uudet raamatut. Tällainen uskonnollinen ja kulttuurinen muutos tarjoaa erityisen haasteen kristilliselle teologialle, joka haluaa vastata aikansa huutoon.